

บทที่ 3

กลุ่มชนไทยทรงดำ

กลุ่มไทยทรงดำ หรือลาวโซ่ง เป็นชนเผ่าไทยสาขาหนึ่ง ที่มีประเพณีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ชนเผ่านี้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานถึง 214 ปี ไทยทรงดำได้ขยายเผ่าพันธุ์และกระจายไปอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ แถบภาคกลาง ไทยเผ่านี้ยังคงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้หลายประการ แม้ว่าบางอย่างจะลบเลือนไปบ้างแล้ว ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้นเพื่อความเข้าใจในเรื่องราวของภูมิหลังชนกลุ่มนี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอในส่วนที่มีความสำคัญได้แก่ 1. ถิ่นเดิม 2. การอพยพเข้าสู่ดินแดนประเทศไทย 3. ภูมิหลังของประเพณีการพ้องทั้ง 4 กลุ่ม

1. ถิ่นเดิม

1.1 ที่ตั้งถิ่นฐานเดิม ในการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลต่าง ๆ สรุปว่า ไทยทรงดำนั้นมีที่ตั้งถิ่นฐานเดิมอยู่ในดินแดนสิบสองจุไทย บริเวณแถบลุ่มแม่น้ำดำและลุ่มแม่น้ำแดง หรือในปัจจุบันคือบริเวณที่เรียกว่า เมืองแกง (เดียนเบียนฟู) ในประเทศเวียตนามตอนเหนือเชื่อมต่อกับประเทศลาวและจีนตอนใต้ ดังแผนที่ในภาคผนวก

มาเซียล ดัสเซ่ และไพทूरย์ ดัสเซ่ กล่าวถึงลักษณะเมืองแกงหรือเมืองแกงว่า "เมืองแกงในปัจจุบันคือ "เมืองเดียนเบียนฟู อยู่ในเขตเวียตนามเหนือ เป็นเมืองที่มีภูเขาล้อมรอบตรงกลางเป็นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ มีลักษณะเป็นแอ่งคล้ายกะทะหรืออ่างอาบน้ำอยู่ระหว่างหุบเขา มีความยาวจากเหนือจดใต้ประมาณ 17 กิโลเมตร และจากทิศตะวันออกไปตะวันตกประมาณ 5-8 กิโลเมตร ภูเขาที่ล้อมรอบมีความสูงเฉลี่ยประมาณ 7,000 เมตร เมืองเดียนเบียนฟู ความจริงเป็นเมืองของชนเผ่าไทยทั้งจีนและชนเผ่าต่าง ๆ ได้ผลิตกันยึดปกครองเมืองนี้ตลอดมาจนกระทั่งปี ค.ศ.1887 (พ.ศ. 2430) นายพลสยามชื่อพระยาสุรศักดิ์มนตรี ได้ส่งมอบการปกครองให้แก่ นายโลกุลลุต ปาร์วี ผู้แทนฝรั่งเศสตั้งแต่นั้นมา และได้ชื่อใหม่เป็นภาษาเวียตนามว่า "เดียนเบียนฟู" ปัจจุบันนี้ประมาณกันว่า มีชนเผ่าไทยทรงดำ ยังคงอยู่ในเมืองถิ่นกำเนิดนี้

ประมาณ 500,000 คน และอยู่ในที่อื่น ๆ อีก เช่นราชอาณาจักรลาว ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา รวมแล้วประมาณ 2 ล้านคน"¹

เมืองที่อยู่ในอาณาเขตแคว้นสิบสองจุไทย ได้แก่ เมืองแกลง เมืองไล หรือไลเจา เมืองม่วย เมืองตุง เมืองควาย เมืองเหล่านี้ขึ้นอยู่กับอำนาจของเจ้านครหลวงพระบาง (พ.ศ. 1920) ปัจจุบันเมืองเหล่านี้อยู่ในเขตประเทศเวียดนาม

เสถียร โกเศศ ได้บรรยายถึงลักษณะที่ตั้งของดินแดนสิบสองจุไทย ไว้ในหนังสือเรื่อง ของชนชาติไทยว่า

"ถัดแม่น้ำโขงขึ้นไปทางตอนเหนือ และทางตะวันออกเฉียงเหนือของสยาม แคว้นดินดอนนี้ข้างเหนือติดต่อกับ มณฑลกวางสีของจีน และไปติดต่อกับกวางตุ้งบ้างเล็กน้อย ในตอนชายทะเล ได้แก่แคว้นตั้งเกีย ถัดลงมาทางใต้ในแนวเฉียง จนจดเขตแดนสยาม ฝรั่งเศส เรียกหัวเมืองหัวพันทั้งห้าทั้งหก ซึ่งเคยตกเป็นเป็นราชอาณาจักรของสยามมาคราวหนึ่ง เหนือแดนที่กล่าวนี้แต่ลำไปทางตะวันตก เป็นแคว้นสิบสองจุไทย"²

หัวพันทั้งห้าทั้งหก ปัจจุบันเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศลาว เรียกกันว่าแขวงหัวพันหรือ ข้าเหนือ (เวียงไซ) มีพลเมืองส่วนใหญ่เป็นชาวไทยดำ ซึ่งชาวลาวเรียกว่า ไทยเหนือ เพราะตั้งอยู่ติดกับเมืองแกลงแห่งสิบสองจุไทย

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ มาเซียล ดัสเซ่ และไพทอร์ย ดัสเซ่, ปัญหาการเมืองของชนชาติเผ่าไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คำการพิมพ์, 2519), หน้า 2,62.

² เรวไร สิบสุขและคณะ, วรรณกรรมพื้นบ้านไทยทรงดำ (เพชรบุรี : วิทยาลัยครู 2523)

จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต) ได้บันทึกเกี่ยวกับถิ่นฐานเดิมของกลุ่มชนไทยทรงดำไว้เมื่อ พ.ศ. 2430 ครั้งที่ไปปราบฮ่อ "เมืองสิบสองจุกไทยนั้นเป็นเมืองพวกผู้ไทย หรือลาวโซ่ง ดังพวกลาวเมืองเพชรบุรี"³

จากหลักฐานดังกล่าวนี้ ชี้ให้เห็นว่า ผู้ไทยก็หมายถึง ลาวโซ่งที่อพยพเข้ามาอยู่ในเพชรบุรี ซึ่งมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ที่ดินแดนสิบสองจุกไทย ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ลาวโซ่งมีชื่อเดิมว่าไทยดำ หรือผู้ไทยดำ โดยปกครองตนเองเป็นอิสระมาช้านาน จนกระทั่งพุทธศตวรรษที่ 19-20 จึงได้เข้าในความคุ้มครองของนครหลวงพระบางแต่ได้รับมอบอำนาจให้ปกครองกันเองอย่างอิสระเนื่องจากอยู่ห่างไกลจากหลวงพระบางอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมืองแฉง ซึ่งอยู่ตอนใต้ของจีน เพื่อความอยู่รอดอย่างสงบของบ้านเมือง ดังนั้นบางยุคบางสมัย จึงขึ้นอยู่กับจีนบ้าง ญวนบ้าง ลาวบ้าง ได้ชื่อว่า สามฝ่ายฟ้า และจากหลักฐานบางอย่างได้กล่าวไว้อย่างสอดคล้องว่า

"เนื่องจากสิบสองจุกไทยอยู่ใกล้เคียงกับประเทศจีน และเวียดนามดังนั้นจึงต้องส่งเครื่องราชบรรณาการไปผูกไมตรีไว้เช่นเดียวกับหลวงพระบาง เมื่อป้องกันการรุกรานแล้วรับความคุ้มครอง ดังนั้นสิบสองจุกไทยจึงเป็นเมืองที่ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการไปยังมหาอำนาจดังกล่าว ซึ่งเรียกว่า เมืองสามส่วยฟ้า หรือ เมืองสามฝ่ายฟ้า"⁴

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ กรมศิลปากร, ประวัติเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี เล่ม 2. หน้า 622.

⁴ สุมิตร ปิติพัฒน์และคณะ, ลาวโซ่ง. (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แผนกอิสระสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา, 2520) หน้า 2-3.

ถิ่นฐานดั้งเดิมของไทยทรงดำคือแคว้นสิบสองจุไทย ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองแกลงนั้น มีหลักฐานที่เป็นข้อเท็จจริง คือบันทึกของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า เมื่อครั้งยกกองทัพขึ้นไปปราบฮ่อ ดังข้อความต่อไปนี้

"ทหารที่ได้ยกขึ้นมาในกองทัพกับข้าพเจ้าคราวนี้ ก็ได้เกณฑ์เอาลาวโซ่งที่เป็นชายฉกรรจ์ขึ้นมาด้วยหลายร้อยคน และพวกนี้ได้พบญาติพี่น้องซึ่งอยู่ในเมืองแกลงเป็นอันมาก ลาวโซ่งผู้ไทยทรงดำนั้น ใช้แซ่อย่างจีน แต่อักษรที่ใช้กันนั้นเป็นอักษรสยามมีสระ พยัญชนะ กอ ขอ อย่างโบราณ เมื่อข้าพเจ้าได้พบเข้าก็อ่านออกเป็นภาษาไทยเราได้เหมือนกัน แต่พวกลูกลาวหัวพันทั้งห้าทั้งหก และเมืองพวนเป็นสองฝ่ายฟ้า คือขึ้นกับลาว และญวน เมืองสิบสองจุไท และสิบสองปันนาเรียกว่า สามฝ่ายฟ้า ขึ้นอยู่กับลาว ญวน และจีน เมืองเหล่านี้เป็นเมืองพระราชอาณาเขตทั้งสิ้น ข้าพเจ้าได้ เรียกลาวซึ่งที่ไปกับกองทัพข้าพเจ้า ให้มาพบกับท้าวขุนและราษฎรเมืองแกลง เพื่อแสดงให้มองซิเออร์ ปาวิเห็นเป็นพยาน"⁵

จากข้อมูลที่เป็นหลักฐานดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า ไทยทรงดำที่สืบเชื้อสายกันอยู่ในเพชรบุรีและที่อื่น ๆ ในปัจจุบันนี้มีบรรพบุรุษดั้งเดิมอยู่ที่เมืองแกลงเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเมื่อถามถึงบรรพบุรุษ ชาวไทยทรงดำ ผู้อาวุโสหลายท่านต่างก็ให้ข้อมูล เช่นเดียวกันว่ามีบรรพชนอยู่ที่ดินแดนที่เรียกว่า เมืองแกลง เมื่อชาวไทยทรงดำเสียชีวิตก็จะมีประเพณีพิธีบอกทางให้วิญญาณกลับไปสู่อินแดนที่ดั้งเดิม คือเมืองแกลง "⁶

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵ ประวัติจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต) เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, หน้า 158 - 159 .

⁶ ลัมภาษณ์ ย็อก มีมาก ชาวไทยทรงดำ หมู่บ้านหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี, 5 กันยายน 2536.

สุนันท์ อุดมเวช ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของชาวไทยดำ เพชรบุรีกับชาวไทยดำจากประเทศเวียดนาม ไว้ดังนี้

"เป็นที่น่ายินดีที่เมื่อราวเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2534 ทางศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี วิทยาลัยครูเพชรบุรี ได้มีโอกาสต้อนรับนักวิชาการวัฒนธรรมและศิลปินชาวไทยดำที่มาจากสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และได้พาไปพบปะญาติพี่น้องชาวไทยดำที่ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นที่น่าปลื้มปิติที่ได้พบเห็นภาพของชาวไทยทรงดำจากต่างถิ่นหลัง ไหลกลับมาต้อนรับชาวไทยดำจากเตียนเบียนฟู ด้วยชุดแต่งกายดั้งเดิมของพวกเขา ภาพที่ทุกคนเฝ้ามองอดกัน ชักถามกัน ซักลำน้า และพ้อนรำร่วมกันยังเป็นภาพที่ประทับใจผู้เขียนอย่างไม่รู้ลืม ภาษาและสำเนียงที่ไทยดำทั้งผองได้ใช้ ก็สามารถสื่อสารกันเข้าใจกันได้ แม้จะเพี้ยนไปบ้าง เมื่อสอบถามถึงเมืองต่างๆ ที่ผู้คนไทยดำรุ่นหลังในเมืองไทยได้ฟังแต่จากนิทาน ตำนาน และขบถของบรรพบุรุษต่างก็ได้รับการเปิดเผยว่ามีอยู่จริง ในเตียนเบียนฟู "

จากบทความนี้ แสดงให้เห็นว่า เมืองแถงหรือเตียนเบียนฟู ซึ่งสมัยโบราณอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย จึงเป็นถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวไทยทรงดำในประเทศไทยอย่างแท้จริง โดยที่มีความสอดคล้องกับประวัติศาสตร์พงศาวดาร ดังนั้นอาจเป็นข้อสรุปได้ว่า ชาวไทยทรงดำในประเทศไทยเป็นตัวแทนที่สำคัญของกลุ่มชนเผ่าไทยที่ยังดำรงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้

1.2 การเรียกชื่อกลุ่มชน ไทยดำ เมื่ออพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยในครั้งแรก เข้ามาพร้อมกับพวกลาวและไทยกลุ่มอื่น ๆ จึงทำให้มีการเรียกชื่อกลุ่มชนหลายชื่อ เช่น ไทยโซ่ง ลาวโซ่ง ลาวทรงดำ ไทยโซ่งดำ หรือไทยทรงดำ

สุนันท์ อุดมเวช ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อของกลุ่มชนไว้ดังนี้

"โซ่งหรือไทยทรงดำ เป็นชนชาติไทยสาขาผู้ไทยดำ เพราะเป็นกลุ่มชนที่นิยมแต่งกายด้วยสีดำจึงเรียกว่า ลาวทรงดำ หรือไทยทรงดำ แต่มีการเรียกชื่อกลุ่มชนนี้อีกอย่างหนึ่งว่า

⁷ สุนันท์ อุดมเวช, "ไทยทรงดำชนเผ่าไทยในเพชรบุรี" เมืองโบราณ. 17 (ตุลาคม- ธันวาคม 2534), หน้า 53.

ลาวโซ่ง คำว่าโซ่ง สันนิษฐานว่ามาจากคำว่า ชวง ซึ่งแปลว่า กางเกง เพราะชนกลุ่มนี้นิยม
นุ่งกางเกงทั้งหญิงและชาย โดยเฉพาะผู้หญิงนุ่งกางเกง ในขณะที่ทำงานหนัก คนในท้องถิ่นซึ่งอยู่ใน
แถบเดียวกันจึงเรียกว่า ลาวโซ่ง ซึ่งหมายถึงลาวนุ่งกางเกง ต่อมาก็เพี้ยนเสียงเป็นลาวโซ่ง
และการที่เรียกค่านำหน้าว่าลาวนั้นเพราะเห็นว่าอพยพโยกย้ายมาจากประเทศลาว แต่ชาว
ไทยทรงดำก็ถือว่าตนเองเป็นชนชาติไทยสาขาหนึ่งจึงนิยมเรียกกลุ่มของตนเองว่า ไทยโซ่ง หรือ
ไทยทรงดำและชอบให้เรียกว่า ไทยโซ่งมากกว่าลาวโซ่ง และถ้าเรียกขานว่า ไทยทรงดำหรือ
ไทดำ เขาจะพอใจมาก"⁸

จากการสัมภาษณ์ชาวไทยทรงดำผู้อาวุโสท่านหนึ่ง ได้ให้ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเรียก
ชื่อกลุ่มชนของตนว่า แต่เดิมนั้นมีการเรียกกันว่า ไทยโซ่งเพชรบุรี ไทยโซ่งราชบุรี ไทยโซ่ง
สุพรรณบุรี ซึ่งเป็นการบอกถึงถิ่นที่อยู่ของชาวไทยทรงดำตามท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างชัดเจน"⁹

ในหนังสือจดหมายเหตุ กระทรวงกลาโหมรัชกาลที่ 5 เล่มที่ 1 ได้บันทึกเกี่ยวกับไทย
ทรงดำไว้ดังนี้

"พระยากระลาโหมมียัญชาว่า เลกไพร่หลวง กองลาวพวน ลาวทรงดำ เมืองเพชรบุรี
นั้น ได้รับราชการจ่ายเดือน ทำพระนครคีรี กรมการตั้งบายชี้ยกเลขลูกหมู่กลางทรงดำ เป็น
ขุนหมื่น"¹⁰

จากหลักฐานฉบับนี้ทำให้เห็นว่า ไทยทรงดำในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นเรียกชื่อเป็นทางการ
ว่า ลาวทรง หรือลาวทรงดำ และปัจจุบันจึงเรียกกันโดยทั่วไปว่าลาวโซ่ง หรือไทยทรงดำ

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁸ สุนันท์ อุดมเวช, เมืองโบราณ. 17 (ตุลาคม - ธันวาคม 2534),
หน้า 53.

⁹ สัมภาษณ์นายเรียบ คำทิพย์ ครูอาวุโสชาวไทยทรงดำหมู่บ้านหนองปรุง อำเภอเขา
ย้อย จังหวัดเพชรบุรี, 28 เมษายน 2538.

¹⁰ "เอกสารกระทรวงกลาโหม รัชกาลที่ 5 เล่มที่ 1 ว่าด้วยให้เมืองเพชรบุรี ลูก
หมู่ลาวพวน ลาวทรงดำ เป็นขุนหมื่น 10 คน", หน้า 288-289 .

จิตร ภูมิศักดิ์ ได้ให้ความเห็นถึงการเรียกชื่อของไทยดำ

"การที่เรียกชื่อกลุ่มว่าไทยดำนั้น เป็นการเรียกตามสีของเครื่องแต่งกาย เนื่องจากคนไทยกลุ่มนี้นิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำ ๆ จึงเรียกไทยดำ ทำนองเดียวกันกับที่เรียกคนไทยที่อยู่เหนือขึ้นไปแถบเมืองไล ซึ่งนิยมนุ่งห่มด้วยเสื้อผ้าสีขาว ว่า ไทยขาว"¹¹

จากข้อมูลดังกล่าวนี้สรุปได้ว่า ไทยดำ เป็นชื่อเดิมของไทยทรงดำ ซึ่งในปัจจุบันรู้จักกันโดยทั่วไปว่าลาวโซ่ง หรือไทยโซ่ง

2. การอพยพเข้าสู่ดินแดนประเทศไทย

2.1 สาเหตุของการอพยพ ไทยทรงดำต้องอพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนประเทศไทยด้วยเหตุผลทางการเมืองเป็นสำคัญ ซึ่งมีหลักฐานอ้างอิงไว้ดังนี้

ม. ศรีบุษรา ได้กล่าวถึง การอพยพของชาวไทยทรงดำไว้ว่า

"แคว้นสิบสองจุไทยอันเป็นดินแดนปลายสุดของพระราชอาณาเขตสยาม เคยถูกพวกจีนฮ่อเข้ามาปล้นฆ่า เผาเรือนราษฎร เมื่อ พ.ศ. 2428 และพ.ศ. 2430 ทำให้ไทยต้องส่งกองทัพขึ้นไปปราบปราม เนื่องจากแคว้นสิบสองจุไทยเป็นดินแดนทางผ่าน เมืองจีนยกทัพมาปราบญวนหรือญวนไปรบกับจีน ก็ต้องผ่านดินแดนสิบสองจุไทย บางครั้งเกิดการปะทะในดินแดนนี้ ไทยดำผู้เป็นเจ้าของถิ่นก็ต้องพลอยได้รับความเดือดร้อนไปกับเขาด้วย พระมหากษัตริย์แห่งสยามทรงห่วงใยและเล็งเห็นความทุกข์ยากของชาวไทยดำ ซึ่งเผ่าพี่น้องเดียวกับชาวไทย เมื่อกองทัพไปปราบทุกข์ชั่วคราวไต่ ก็โปรดให้กวาดต้อนครัวราษฎรไทยดำ ลงมาด้วยทุกครั้ง เพื่อเป็นการอพยพโยกย้ายพี่น้องชาวไทยดำให้เข้ามาอยู่ในดินแดนนี้ที่ปลอดภัยจากการถูกกดขี่ข่มเหงจากศัตรู และเป็นการรวมพี่น้องสายเลือดไทยให้เข้ามาอยู่ในปฐพีเดียวกัน สร้างสังคมไทยต้อนรับด้วยความยินดี มีสิทธิเหมือนคนไทยทุกประการ นับว่าเป็นโชคดีของพี่น้อง ไทยดำรุ่นก่อนอย่างประเสริฐสุดที่ไม่

¹¹ จิตร ภูมิศักดิ์, "ความเป็นมาของคำสยาม, ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ, (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2524), หน้า 110-111.

ต้องอพยพหลบหนีภัยกันอีกต่อไป"¹²

จากข้อความดังกล่าวนี้เป็นต้นเหตุที่สำคัญในการอพยพโยกย้ายชาวไทยทรงดำในดินแดนสิบสองจุไทย มาสู่ดินแดนประเทศไทย และเข้ามาอยู่อย่างพลเมืองไทยทุกประการจนกระทั่งบัดนี้ชาวไทยทรงดำมีลูกหลานเหลนจำนวนหลายหมื่นคน

เรไร ลีบลุชและคณะ ได้กล่าวถึงการอพยพของชาวไทยทรงดำในวรรณกรรมพื้นบ้านมุขปาฐะของไทยทรงดำ ไว้ดังนี้

"ประวัติความเป็นมาในการตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนเดิมและการอพยพมาตั้งรกรากในประเทศไทยดังปรากฏในนิทานประวัติไทยทรงดำ ซึ่งกล่าวถึงบรรพบุรุษที่เป็นผู้นำกลุ่มชน อาทิ ท้าวลอ และการขยายกลุ่มชนไปยังเมืองต่าง ๆ เช่น เมืองฝาง เมืองเชียงใหม่ เมืองลา เมืองแอด ซึ่งเนื้อความคล้ายคลึงกับประวัติความเป็นมาในที่ราบสูง มีอากาศหนาว ถูกไทยกวาดต้อนผ่านมาทางเวียงจันทน์ และลงเรือมาสู่ประเทศไทย จากเพลงขับนี้เอง ได้กล่าวเหตุผลที่ถูกไทยกวาดต้อนไว้ว่า "ที่มีคนอื่น พวกแมว พวกมัว มารังแกข่มเหงอยู่เรื่อย ๆ ชาวซิมซามมาถึงเจ้าเมืองไทยก็เลยยกคิกยกทัพขึ้นไป เลียบเคียงดูว่ามันอยู่กันเป็นยังไง ที่นี้เห็นว่ามันลำบากมาก เครื่องไม้เครื่องมือจะรพพุงกับเขาไม่มี เขามาข่มเหงอยู่ก็เลยกวาดต้อนเอามาอยู่เมืองไทย ความในเพลงขับนี้เองเป็นเหตุผลที่สนับสนุนข้อความในบ้านเมืองแดงของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีที่กล่าวไว้ว่า ได้เอาครัวเมืองแดงและสิบสองจุไทย ซึ่งเป็นไทยดำลงมากกรุงเทพฯ เพราะขึ้นทั้งไว้ก็เกรงจะเกิดการยุ่งยากแก่ทางราชการขึ้นอีก"¹³

จากข้อความที่นำมาอ้าง ทั้งสองสำนวนนี้ทำให้เราทราบได้ว่าการกวาดต้อนไทยทรงดำมายังประเทศไทยนั้น มิได้กวาดต้อนมาแบบเชลยศึกแต่เป็นการช่วยเหลือมิให้ถูกรุกรานจากชนเผ่าอื่น ๆ เพราะคนไทยก็ถือว่าชาวไทยทรงดำเป็นพี่น้องเผ่าไทยด้วยกัน

¹² ม.ศรีบุษรา, ไทยดำรำพัน (กรุงเทพฯ : ศิริพรการพิมพ์, 2522), หน้า 131-133.

¹³ เรไร ลีบลุช และคณะ, วรรณกรรมพื้นบ้านไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี (เพชรบุรี : วิทยาลัยครูเพชรบุรี 2523), หน้า 29, 32-33.

2.2 ระยะเวลาที่มีการอพยพ

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่ไทยทรงดำที่จะกล่าวต่อไปนี้

สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี พ.ศ. 2321 โปรดให้ยกกองทัพไปปราบเวียงจันทน์และต่อมาให้ยกกองทัพไปตีเมืองทันต์ เมืองม่อย ซึ่งเป็นเมืองที่ชาวไทดำตั้งถิ่นฐานอยู่เดิม ในการอพยพครั้งแรกนี้คือปรากฏในพงศาวดารรัชกาลที่ 1 ว่า

"ในจุลศักราช 141 ปีกุน เอกศก (พ.ศ. 2322) พระยาเดโช (แทน) พระยาแสนฟ้าผู้น้อง อพยพครอบครัวหนีไปอยู่แดนญวน กองทัพสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก และเจ้าพระยาสุรสีห์พิฆเณศวธิราช ตีเมืองล้านช้างได้แล้ว ให้นำสิ่งของปืนใหญ่ถ้อย ครบครันพร้อมแล้ว ก็ให้กองทัพเมืองหลวงพระบางไปตีเมืองทันต์ ญวนเรียกว่าเมืองชือหงี และเมืองม่อย สองเมืองนี้เป็นลาวทรงดำ (ผู้ไทยดำ) อยู่ริมเขตแดนเมืองญวน ได้ครอบครัวลาวทรงดำลงมาเป็นอันมาก พาครอบครัวลาวเวียง ลาวทรงดำมาถึงกรุงในเดือนยี่ปีกุน เอกศก (พ.ศ. 2322) ลาวทรงดำโปรดให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ เพชรบุรี ลาวเวียง ลาวหัวเมืองปากตะวันตกก็ได้โปรดให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมือง สระบุรี ราชบุรีบ้าง ตามหัวเมืองตะวันตกบ้าง"¹⁴

ในปี พ.ศ. 2335 มีการอพยพไทยทรงดำเข้าสู่ประเทศไทยดังที่ปรากฏในพงศาวดาร รัชกาลที่ 1 ดังต่อไปนี้

"ในศักราช 154 ปีชวดจัตวาชก พ.ศ. 2334 นั้นเมืองแกลง เมืองพวน ตั้งขัดแย้งเมืองต่อเวียงจันทน์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์จึงแต่งกองทัพขึ้นไปตีเมืองแกลง เมืองพวน ได้ลาวทรงดำไปตั้งบ้านเรือนอยู่เมืองเพชรบุรี ลาวพวนให้อยู่กรุงเทพฯ"¹⁵

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁴ พงศาวดารรัชกาลที่ 1 หน้า 38-40.

¹⁵ ม. ศรีบุษรา, ไทยดำรำพัน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศิริพร, 2522), หน้า

"พ.ศ. 2378 สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการอพยพครอบครัวไทยทรงดำ เข้ามาอยู่ในประเทศไทยอีก และนับเป็นการอพยพครั้งใหญ่ของลาวทรงดำ"¹⁶

"ในปี พ.ศ. 2381 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ไปตีลาวอีก และได้อพยพไทยทรงดำให้ไปอยู่ที่ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี แต่ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมถึง จึงอพยพเคลื่อนย้ายครอบครัวขึ้นไปอยู่ที่หลังเขาวังหม้อบ้านสะพานยี่หน เวียงคอย และวังตะโก"¹⁷

จากหลักฐานข้อมูลสามารถอ้างอิงได้ว่า การอพยพของไทยทรงดำในสมัยรัชกาลที่ 3 นั้น ตอนแรกได้อพยพมาอยู่ที่ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม แต่ไม่ต้องอัครยาครัยจึงอพยพไปอยู่ที่เหมาะสมกว่า ซึ่งมีผู้ศึกษาค้นคว้า ได้กล่าวไว้ดังนี้

เหรียญเพชร ตาลวันนา กล่าวถึงการอพยพของไทยทรงดำในสมัยรัชกาลที่ 3 ว่า

"ลาวโซ่งที่อพยพมาในรัชกาลที่ 3 นั้น มีลาวโซ่งตระกูลหนึ่ง เป็นหัวหน้าควบคุมพวกนั้น เป็นบุตรหลานของพระยาเถิน มีศักดิ์เป็นพี่ (พญา) เมื่อมาถึงเพชรบุรีแล้วทางการจะจัดให้ไปตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลท่าแร่ แต่ไม่ชอบใจเพราะเป็นที่โล่งแจ้งเกินไป แต่พอใจภูมิประเทศด้านตะวันตกของตัวเมือง เห็นว่ามีป่าเขาลำเนาไพร คล้ายคลึงกับถิ่นเดิมจึงตั้งบ้านเรือนที่ตำบลสะพานยี่หน ซึ่งทางการก็อนุญาต พี่คนนั้นนามเดิมชื่อผ่อน ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงไชยกักดีเป็นผู้ควบคุมโซ่ง ในจังหวัดเพชรบุรี"¹⁸

ศูนย์วิทยพัชการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁶ เรวไร สืบสุขและคณะ, วรรณกรรมพื้นบ้านไทยทรงดำ (เพชรบุรี : วิทยาลัยครูเพชรบุรี, 2523), หน้า 29.

¹⁷ สุมิตร ปิติพัฒน์และคณะ, ลาวโซ่ง (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แผนกอิสระสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา, 2520), หน้า 8.

¹⁸ เหรียญเพชร ตาลวันนา, เพชรสัมพันธ์ (เพชรบุรี : โรงพิมพ์อนุกุลกิจ, 2509), หน้า 123.

ชาวไทยทรงดำเป็นพลเมืองส่วนหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี ในอดีตชาวไทยทรงดำมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเพชรบุรี ต่อมาพวกลาวโซ่ง ได้มีความใกล้ชิดกับกลุ่มคนไทยมากยิ่งขึ้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการโปรดให้สร้างพระราชวังขึ้นบนเขาวัง คือ พระนครคีรี ในการนี้พวกลาวโซ่งเป็นจำนวนมาก ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างพระราชวังครั้งนี้ ครั้นเวลาเสด็จพระทับแรม ณ นครคีรีครั้งใด ก็ได้เรียกพวกโซ่งมาเป็นเด็กชา รับผิดชอบเบื้องต้น โดยการทำหน้าที่แบกหามพระคานหามขึ้นลงจากเขาวัง นอกจากนี้ยังมีหน้าที่เฝ้าของในพระราชวังพระนครคีรี ซึ่งเหริญเพชร ตาลวันนา กล่าวถึงการปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบของลาวโซ่งบนพระนครคีรี ไว้ดังนี้

"พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างพระนครคีรีขึ้นบนเขามหาสวรรค์เป็นที่ประทับแรม ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดบุตรหลานของเจ้าเมืองเก่าและคหบดีมีชื่อรับราชการเป็นมหาดเล็ก และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คัดเลือกพวกโซ่งเป็นเด็กชา มีหลวงไชยาภักดีเป็นหัวหน้า เด็กโซ่งเหล่านี้มีทั้งพวกโซ่งสะพานยี่หอ เวียงคอย วังตะโก ทนองพลับ เป็นต้น มีหน้าที่รับใช้ในพระราชวัง ตลอดจนทำหน้าที่หามพระคานหามขึ้นลงจากเขาวัง พระเจ้าลูกยาเธอสมัยนั้นซึ่งทรงพระเยาว์ก็ได้ทรงชื้อพวกเด็กชาขึ้นลงเขาวังเป็นการสนุก ด้วยเด็กชารุ่นเก่า จึงเป็นที่ทรงรู้จักคุ้นเคยของเจ้านายหลายพระองค์ในสมัยนั้นตลอดมา จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเมตตาแก่โซ่งเด็กชาเหล่านี้มาก นอกจากมีหน้าที่มารับใช้เจ้านายแล้วยังมีหน้าที่เฝ้าของในพระราชวังพระนครคีรีด้วย โดยเปลี่ยนเวรกันมาเป็นชุด ชุดละ 3-4 คน คนละ 7 วัน โดยมีมหาดเล็กเป็นหัวหน้าคุมอีกทีหนึ่ง พวกเด็กชา ได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดเป็นเงินปี เช่นเดียวกับพวกมหาดเล็ก และได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่ารัชชูปการ เบี้ยหวัดนี้ถือเป็นเกียรติที่ได้รับแม้จะเป็นจำนวนเล็กน้อย"¹⁹

การที่ลาวโซ่งเป็นเด็กชา ทำหน้าที่หามพระคานหาม จึงได้มีคำกล่าวว่ลาวหามเจ้า ซึ่งผู้ศึกษา ได้รับการบอกเล่าจากคุณสมัย อ่อนวงศ์ ชาวไทยทรงดำอำเภอเขาชัยย่อย จังหวัดเพชรบุรี

¹⁹ เหริญเพชร ตาลวันนา, เพชรสัมพันธ์. (เพชรบุรี : โรงพิมพ์อนุกุลกิจ 2509), หน้า 124 -125.

จากจดหมายเหตุพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสเพชรบุรี ระหว่างวันที่ 10 ก.พ. - มี.ค. 2429 โปรดเกล้าให้ไทยทรงดำ ที่มีความสามารถในการเป่าแคน แอ่วลาวขึ้นไปแสดงถวายหน้าพระที่นั่งบนพระนครคีรีด้วย ดังนี้

"14 ก.พ. 2429 วัน ๒๗ ๓ ปีก่อ อัฐศก ศักราช 1248 วันรัชกาล 6670 เวลา ยามครึ่งเสด็จออกพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ เจ้านายข้าราชการเฝ้า โปรดเกล้าให้มีลาวทรงดำ ขับแคน ถวายอยู่จนเวลา 5 ทุ่มเศษ โปรดฯ พระราชทานรางวัลผู้ชายขับ 2 คน ๆ ละ 6 บาท ลาวที่มาอีกเป็นอันมาก คนละ 2 เฟื้องแล้วเสด็จขึ้น

"15 ก.พ. 2429 วัน ๓๗ ๓ ปีก่อ อัฐศก ศักราช 1248 วันที่รัชกาล 6671 เวลา 4 ทุ่ม เสด็จออกพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ เจ้านายข้าราชการเฝ้าทอดพระเนตร ขับแคน ส่งนิพนธ์อยู่จนเวลา 5 ทุ่มครึ่ง โปรดเกล้าฯ พระราชทานรางวัลแก่ผู้ขับรวมทั้งหมดทั้งสิ้น เป็นเงิน 30 บาท แล้วเสด็จขึ้น²⁰

จากหลักฐานดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า ทรงมีพระเมตตาต่อชาวไทยทรงดำเทียบเท่ากับราษฎรไทยในท้องถิ่นเดิม ตลอดจนให้ความไว้วางใจในการปฏิบัติหน้าที่สนองเบื้องพระยุคลบาท

จากหลักฐานที่ปรากฏอยู่ที่หอจดหมายเหตุ กระทรวงกลาโหมรัชกาลที่ 5 เล่มที่ 1 ว่า ด้วให้เมืองเพชรบุรี ลูกหมู่ ลูกพวน ลาวทรงดำ เป็นขุนหมื่น 10 คน แสดงถึงการได้รับพระเมตตาไว้วางใจแก่ไทยทรงดำ ดังหลักฐานต่อไปนี้

"หนังสือ พระยาเทพประชันราชปลัด ทูลฉลองกรมพระกลาโหมมาถึงพระสุรินทรฤาไชย-อภัยพิริยภักดิ์ ผู้ว่าราชการเมืองเพชรบุรี พระยาเพชรพิไลศิริสวัสดิ์ ปลัดกรมการ ด้วยหมื่นสิทธิโยธานายกองลาวทรงดำเมืองเพชรบุรีเข้าไปกราบเรียน สมุหพระกลาโหมว่า เลขหมู่ในกองหลวงหลวงหารณรงค์ ๑ กองหลวงพิไชยภักดี ๒ รวม ๓ คน กับเลขลูกหมู่ในกองหมื่นสิทธิโยธา 7 คน รวมเลขหมู่ขึ้นใหม่ 10 คน และเลขหมู่ต่อนี้ ได้ทำราชการมากับหมื่นสิทธิโยธาช้านานแล้ว หมื่นสิทธิโยธาขอรับประทานเลขลูกหมู่ 10 คน ยกขึ้นเป็นขุนหมื่นรับหนังสือพิมพ์ควบคุมศีกนอกเบ็ยหัว

²⁰ เสยย์ เกิดเจริญ, "พระพุทธเจ้าหลวงกับเมืองเพชรบุรี" อนุสรณ์งานสถาปนากิจศพคุณพ่อเสริม บุระมาณ. 13 ธันวาคม 2523, หน้า 16.

จะได้ช่วยหมิ่นสิทธิโยธาทำราชการฉลองพระเดชพระคุณสืบไป..... เลขไพร่หลวงกองลาวพวน ลาวทรงดำ เมืองเพชรบุรีนั้นได้รับราชการจ่ายเดือนทำพระนครคีรีและกะฎานการโยธาใช้สอยประจำการอยู่มิได้ขาด"

หนังสือบาวัน ๖ ๓ ๑ ค่ำปีมะเมีย โทศก คักราช 1232²¹

จากหลักฐานดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ชาวไทยทรงดำเมืองเพชรบุรีได้รับความไว้วางใจให้ปฏิบัติราชการเทียบเท่ากับชาวไทยที่อยู่เดิม และชาวไทยกลุ่มอื่น ๆ

ไทยทรงดำได้ทำมาหากินสืบลูกหลานมาอย่างสงบสุข ซึ่งหมู่ใหญ่ที่สุดของไทยทรงดำอยู่ที่อำเภอเขาย้อย และที่อื่น ๆ ดังนี้

เขตอำเภอเมืองได้แก่ สะพานหิน เวียงคอย วังตะโก หนองพลับและทุ่งเพื่อ
เขตอำเภอยาย่าง ได้แก่ เขากระจิว แม่ประจันต์ และท่าไต้
เขตอำเภอบ้านลาด ได้แก่ ห้วยซ้อง หนองโสน และบ้านกรวย
เขตอำเภอเขาย้อย ได้แก่ ห้วยท่าช้าง หนองเข้ หนองจิก ทับคาง ดอนทราย
หนองปรัง หนองชุมพล หนองประดู่ หนองกะพ้อ หนองซอ และหัวเขาเงิน²²

จะเห็นได้ว่า เขตพื้นที่ซึ่งมีชาวไทยไทยทรงดำตั้งบ้านเรือนเป็นชุมชนหนาแน่นที่สุดได้แก่เขตเขาย้อย

สุนันท์ อุดมเวช ให้ข้อสังเกตที่สอดคล้องกับข้อมูลที่ยังมีร่องรอยปรากฏอยู่ว่า

"หนองปรังน่าจะเป็นชุมชนไทยทรงดำที่ใหญ่มาแต่เดิม เพราะชาวไทยทรงดำตามท้องที่ต่าง ๆ ที่ไกลออกไป ยังคงมีการไปมาหาสู่ เยี่ยมเยียนญาติพี่น้องที่เพชรบุรีอยู่เสมอ และยังคงมีการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²¹ "เอกสารกระทรวงกลาโหม รัชกาลที่ 5 เล่ม 1 ว่าด้วยในเมืองเพชรบุรีลูกหมู่ ลาวพวน ลาวทรงดำ เป็นชนหมิ่น 10 คน", หน้า 288-289.

²² สมพันธ์ สุขวงศ์, "ไทยทรงดำ" วารสารเพชรบุรี (เพชรบุรี : เพชรบุรีการพิมพ์ 2517), หน้า 8-9.

เรียนชานถึงหมู่บ้านหนองปร่งว่า "บ้านเก่า" ในความหมายว่าเป็นถิ่นฐานเดิมของชาวไทยทรงดำ โดยทั่วไป"²³

จากการออกไปสังเกตการณ์ภาคสนามในหมู่บ้านหนองปร่ง ผู้ศึกษาได้เห็นถึงสภาพการสร้างบ้านเรือนที่มีลักษณะเป็นชุมชนหนาแน่น ขนาดใหญ่ มีรั้วทำด้วยไม้ไผ่หรือไม้รวก ปักกันเรียง-รายติดกันเป็นระยะ ซึ่งใช้เป็นเขตรั้วของแต่ละบ้าน ซึ่งมีลักษณะเหมือนกันทั้งหมู่บ้าน

นอกจากจะกระจายชุมชนไปตั้งบ้านเรือนตามท้องถื่นต่าง ๆ ในเพชรบุรีแล้ว ชาวไทยทรงดำได้กระจายครอบครัวไปอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง เช่น ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี พิจิตร พิษณุโลก

เนื่องจากชาวไทยทรงดำส่วนมากจะแต่งงานกับชาวไทยทรงดำด้วยกัน เมื่อเป็นครอบครัวจึงขยายออกไปอยู่ตามที่ต่าง ๆ เพื่อสร้างที่ทำกินใหม่ และมักจะอพยพกันไปเป็นกลุ่มใหญ่

จากการที่ผู้ศึกษาได้ออกไปเก็บข้อมูลภาคสนามในจังหวัดราชบุรี นครปฐมและสุพรรณบุรี ชาวไทยทรงดำจะบอกเล่าตรงกันว่า อพยพครอบครัวมาจากเมืองเพชรบุรีเหมือนกันทุกท้องถื่น เช่น ชาวไทยทรงดำที่หมู่บ้านเกาะแรด อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จะมีนามสกุลที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า เพชร เช่น นายบุญทรง เพชรธนู นางน่อง เพชรเขียน นางล้วน เพชรโอ เป็นต้น ²⁴

ปัจจุบันนี้ประชากรที่เป็นเชื้อสายไทยทรงดำ ที่ตั้งบ้านเรือน ในเขตอำเภอย้ายย จังหวัดเพชรบุรี มีจำนวนประมาณ 4,404 หลังคาเรือน หรือประมาณ 19,537 คน (ข้อมูลสำรวจในเดือน 2537) มีอาชีพหลักคือการทำนาทำไร่ อาชีพรองคือการค้าเลี้ยงสัตว์ ทำเครื่องจักสาน ทอผ้า สภาพความเป็นอยู่ทางสังคมมีลักษณะแบบเครือญาติ ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะปานกลาง การศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ พิธีเสนเรือน พิธีแต่งงาน พิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีการแต่งงาน และงานประเพณีประจำปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²³ สุรินทร์ อุดมเวช, วรรณกรรมไทยทรงดำ. (เพชรบุรี : วิทยาลัยครูเพชรบุรี, 2528), หน้า 32.

²⁴ สัมภาษณ์ชาวไทยทรงดำหมู่บ้านเกาะแรด อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม, 19 พฤศจิกายน 2537.

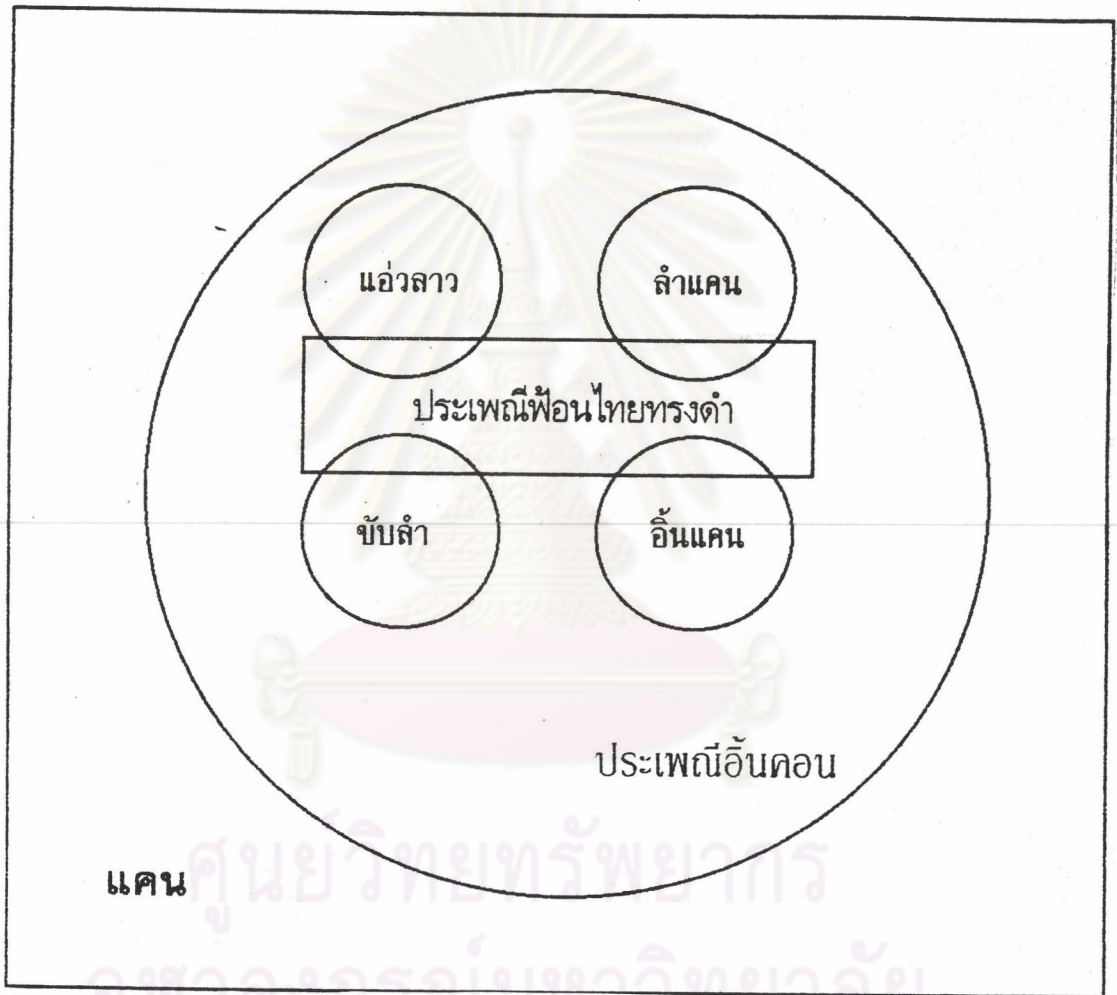
ซึ่งในงานประเพณีนี้ จะมีประเพณีการเล่นคอน ลงช่วง เล่นแคน งานเทศกาลประจำปีจะจัดขึ้น หลังจากฤดูการเก็บเกี่ยว โดยจัดขึ้นในเดือน 5 - เดือน 6 ตามปฏิทินจันทรคติ ในงานประเพณีนี้ จะมีการละเล่น อื่นคอน ลงช่วง ในการเล่นคอนนั้น มีการฟ้อนรำเพื่อความสนุกสนานและเปิด โอกาสให้หนุ่มสาวได้พบปะกันอย่างเปิดเผย

ในปัจจุบันนี้ศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูเพชรบุรี ได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดงาน ประเพณีไทยทรงดำ เป็นประจำทุกปี และมีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ และชน- ประเพณีร่วมในงานประจำปีของจังหวัดเพชรบุรี โดยเฉพาะได้มีการสร้างบ้านไทยทรงดำแบบดั้ง เดิมไว้ ณ ศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูเพชรบุรี

3. ภูมิหลังประเพณีฟ้อนไทยทรงดำทั้ง 4 กลุ่ม

การฟ้อนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคม ที่กลุ่มชนไทยทรงดำทุกกลุ่มได้มีการปฏิบัติ ตามจารีตประเพณีสืบต่อกันมา โดยการวิธีการจดจำเลียนแบบ และยึดถือกันเป็นประเพณีอย่างหนึ่ง มาจนถึงปัจจุบันนี้

จากการสอบถามผู้อาวุโสชาวไทยทรงดำถึงที่มาของการฟ้อน ทำให้ทราบว่าเมื่อครั้ง โบราณการฟ้อนเป็นส่วนหนึ่งในพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ ซึ่งทำพิธีโดยผู้หญิง เรียกว่า แม่มด แต่ในปัจจุบันนี้ลักษณะการฟ้อนประกอบในพิธีกรรมไม่ปรากฏร่องรอยให้เห็นนอกจากการบอกเล่า ของผู้สูงอายุ ในปัจจุบันคงเหลืออยู่เฉพาะในส่วนพิธีกรรมเท่านั้นที่ยังคงมีอยู่ นอกจากนี้การฟ้อนยัง ปรากฏอยู่ในการละเล่นพื้นบ้านที่เรียกว่า อื่นคอน ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งในวิถีชีวิตชาว ไทยทรงดำ ในช่วงเวลาที่ย้อนหลังไปประมาณ 20-25 ปี ประเพณีเล่นคอน จัดเป็นจารีตประเพณี ที่สำคัญอย่างหนึ่งของสังคมไทยทรงดำ ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ผู้ศึกษา จึงเน้นศึกษาเฉพาะการ ฟ้อนรำที่สืบเนื่องมาจากประเพณีอื่นคอน ดังที่จะกล่าวถึงภูมิหลังของการฟ้อนของกลุ่มชนไทยทรงดำ 4 กลุ่ม ที่มีการสืบทอดมาจนถึงยุคปัจจุบัน ในประเพณีอื่นคอนนี้ จะเป็นศูนย์รวมของการแสดงศิลปะ พื้นบ้านต่าง ๆ ได้แก่ แอ่วลาว เข็งลำแคน ชับลำ และฟ้อนไทยทรงดำ โดยมีเครื่องดนตรี ประกอบการเล่นที่เหมือนกัน คือ แคน โดยมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่แสดงถึงความสัมพันธ์กันดัง แผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1 เพื่อนไทยทรงดำปรากฏอยู่ในประเพณีอันคอน ซึ่งมีการอันแคนหรือเล่นแคน การแอ้วสาว การลำแคน หรือเซ็งลำแคน และการขับลำ โดยมีแคนเป็นเครื่องดนตรีประกอบ

3.1 ประเพณีอันคอน หรือการเล่นคอน เป็นการเล่นที่สนุกสนานอย่างหนึ่งของหนุ่มสาวไทยทรงดำ คล้ายการเล่นโยนลูกช่วงของไทย มีอุปกรณ์การเล่น ได้แก่ ลูกคอนซึ่งทำด้วยผ้าเย็บเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดกว้างยาว 5-6 นิ้ว เย็บติดกันโดยข้างในจะบรรจุด้วยเมล็ดงุ่นหรือเมล็ดมะขาม เพื่อถ่วงน้ำหนัก ที่มุมทั้ง 4 จะติดหู ซึ่งทำจากผ้าหลายสีติดเป็นริ้ว ๆ ขนาดยาวประมาณ 12 นิ้ว ตรงบริเวณจุดกึ่งกลางของลูกคอน จะใช้ด้ายข่วนเป็นเกลียวคล้ายเชือกเย็บติดไว้ให้มีความยาวพอที่จะจับโยนได้ ในฤดูกาลที่ว่างการทำงานหนักในแต่ละปี จะเริ่มเล่นคอนตั้งแต่วันที่ขึ้น 1 ค่ำเดือน 5 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ได้พักผ่อนกันเต็มที่ จึงมีการเล่นคอนเพื่อความสนุกสนานบันเทิงใจ และเป็นการเปิดโอกาสให้แก่หนุ่มสาวต่างหมู่บ้านได้เชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อเป็นพื้นฐานในการเลือกคู่ครองที่เหมาะสม ประเพณีการเล่นคอนจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สามารถรักษาเชื้อสายเผ่าพันธุ์ของตนไว้ได้ ผู้อาวุโสชาวไทยทรงดำทั้งผู้หญิงผู้ชายส่วนใหญ่จะต้องมีประสบการณ์ในการเล่นคอนมาแล้วเกือบทุกคนดังคำกล่าวที่ว่า "บ่เคยอันคอนพ้อนแคน บ่แม่นผู้ลาว"²⁵

จากการสัมภาษณ์และการค้นคว้าจากเอกสาร เกี่ยวกับประเพณีอันคอนพอสรุปถึงขั้นตอนและวิธีการเล่นได้ดังนี้

เมื่อถึงฤดูการพักผ่อนในช่วงเดือน 5 ชายหนุ่มในหมู่บ้านเดียวกันพากันรวมกันประมาณ กลุ่มละ 15 - 20 คน ขึ้นไป นัดหมายเพื่อเตรียมตัวเดินทาง去玩คอนตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในแต่ละกลุ่มจะต้องมีหัวหน้ากลุ่มคนหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่เป็นหมอขับหรือพ้อขับ เป็นโสดหรือแต่งงานแล้วก็ได้ นอกจากนี้จะมีหมอแคน และหมอลำ อย่างน้อย 1 คน ที่เหลือเป็นลูกคู่คอยตบมือตามท่วงทำนองเพลง

นิพนธ์ เสนานพิทักษ์ ได้อธิบายถึงกลุ่มชายหนุ่มที่จะ去玩คอนไว้ดังนี้

"กลุ่มหนึ่งจะมีหัวหน้าคนหนึ่งเรียกว่า หมอขับ หรือพ้อขับ ซึ่งจะโสดหรือแต่งงานแล้วก็ได้ แต่จะต้องเป็นผู้มีความสามารถในการขับร้องเพลงขับตามแบบลาวโซ่งได้อย่างไพเราะ

²⁵ นิพนธ์ เสนานพิทักษ์, "ผู้ไทยโซ่ง" สารานุกรมไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรพิทยา, 2523), หน้า 30.

สามารถโต้ตอบกับฝ่ายหญิงได้ไม่จนมุม เพลงขับนี้ส่วนมากเรียนสืบต่อกันมาเป็นเวลานานบรรดา ลูกน้อง จะเคารพเชื่อฟังหัวหน้ามาก นอกจากนี้ในกลุ่ม 1 จะมีหมอแคนอย่างน้อย 1 คน และมี หมอลำซึ่งสามารถในการขับกลอนหรือแม่หรือแฉ่วลาวที่เรียกว่า แฉ่วลาว ที่เหลือเป็นลูกคู่คอย ประมือและขับร้อง²⁶

กลุ่มชายหนุ่มที่เล่นคอนจะต้องมีการรวมกลุ่มในลักษณะดังกล่าวนี้ให้ได้ก่อนจึงถือว่ามีความพร้อมเพียงพอโดยเฉพาะต้องมีบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นหมอขับ หมอแคน และหมอลำ เป็นสำคัญ ถ้าขาด ผู้ใดผู้หนึ่ง ในจำนวนนี้ก็ไม่สามารถไปเล่นคอนได้²⁷

1. การเตรียมตัวของฝ่ายชายในการเล่นคอน

ในกลุ่มชายหนุ่มที่จะ ไปเล่นแคนจะตกลงนัดหมายกันว่าจะ ไปเล่นคอน หมู่บ้าน ไตจะกลับหรือจะ ไปต่อหมู่บ้านอื่น ๆ อีก ซึ่งเรียกว่าแคนค้าง เมื่อตกลงกันได้แล้วก็เตรียมจัดข้าว ของเครื่องใช้ที่จำเป็นในการเดินทาง บรรจขงใช้เบ็ดเตล็ด ส่วนตัวไว้ในกระเป๋าที่ประดิษฐ์ขึ้น เป็นรูปคล้ายรังผึ้งทำด้วยผ้าทอพื้นบ้านซึ่งมีสายยาวที่ส่วนหัวและท้ายเมื่อจะใช้ก็ให้เอาสายทั้งสอง ข้างไปผูกไว้ด้านหลังของสะเอวเมื่อเตรียมของใช้เรียบร้อยแล้วก็แต่งกายในชุด ส้วงก้อม และ เสื้อก้อม บางคนใส่เสื้อเชิ้ตสีขาวไว้ข้างในก่อนแล้วจึงใส่เสื้อก้อมทับไปอีกชั้นทำให้เป็นปกเสื้อ ออกมาข้างนอกเรียกว่า คอแค้น หมายถึง คอสองชั้น

หลังจากนั้นก็ออกเดินทาง ไปยังหมู่บ้านตามที่ได้ตกลงกันไว้เมื่อเห็นบ้านหลัง ไตมีลูกคอนแขวนไว้ที่หน้าบ้านแสดงว่าบ้านหลังนั้นจะมีบริเวณลานบ้าน สำหรับเล่นคอน ซึ่งเรียกว่า ลานขวง หมอแคนจะทำหน้าที่เป่าแคนทันทีโดยมีลูกคู่ประมือให้จังหวะเดินเข้าไปในบริเวณลานขวง และทำการเจรจากับหัวหน้าฝ่ายผู้ซึ่งเป็นเจ้าของคอนว่าจะรับเล่นคอนหรือไม่ ถ้ารับเล่นก็เดินเป่า

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁶ นิพนธ์ เสนานัททิพย์, "ผู้ไทยโชน", สารคดีไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ อักษรพิทยา, 2523), หน้า 30.

²⁷ สัมภาษณ์ สัมมิย์ อ่อนวงศ์ ผู้อาวุโสชาวไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี, 19 มิถุนายน 2537.

แคนปรบมือเป็นจังหวะตามเสียงแคนเข้าไปพักผ่อนบริเวณที่พักซึ่งฝ่ายหญิงจัดเตรียมไว้ให้ แต่ถ้าเจ้าของคอนไม่รับเล่นก็ต้องออกเดินทางไปหาที่ใหม่

2. การเตรียมตัวของฝ่ายผู้หญิง

เมื่อถึงฤดูแห่งการเล่นคอนหญิงสาวคนใดคู่กันเคยกับหัวหน้าช่วงใดก็จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกช่วงนั้นจัดเตรียมเสื้อผ้าที่จะใช้เล่นคอน จัดเตรียมการทิวสุมมาทำลูกคอนเช่น ผ้าสีต่างๆ เมล็ดขนุน หรือเมล็ดมะขาม เตรียมไว้ 10-20 ลูกขึ้นไป แต่ละช่วงจะมีแม่ซั๊บจะเป็นโสดหรือไม่โสดก็ได้และอาจมีจำนวนมากกว่าหนึ่งคนก็ได้ นอกจากนี้สาวทุกบ้านต้องเตรียมพร้อมเรื่องอาหารการกินซึ่งหมายถึงว่าเมื่อหนุ่มเข้ามาขงใด สาว ๆ ก็พร้อมที่จะนำอาหารจากบ้านตนเองเข้ามายังช่วงที่ตนเองจะมาร่วมเล่น

3. การเข้าช่วง

เมื่อกลุ่มสาวหนุ่มเดินทางมาถึงลานช่วงของลานบ้านพ่อซั๊บก็จะส่งเสียงขับให้ได้ยินว่ามาจากที่ใด เป็นการแนะนำกลุ่มทางตน และเมื่อถึงลานช่วงก็ให้หอมแคนเป่าแคน โดยมีลูกคู่ปรบมือตามจังหวะเพลงแคน เดินเข้าไปยังบริเวณช่วงเพื่อเจรจากับหัวหน้าฝ่ายหญิงเพื่อขอเล่นคอนด้วยเมื่อฝ่ายหญิงตอบตกลงก็จะเดินเป่าแคนปรบมือเข้าไปยังบริเวณที่พักซึ่งฝ่ายหญิงจัดเตรียมไว้ให้พักผ่อนและเตรียมตัวในการเล่นคอน หัวหน้าฝ่ายหญิงก็จะไปบอกให้บรรดาสาว ๆ ไปแต่งตัวตามประเพณีพื้นบ้านอย่างสวยงามมารวมกันที่ช่วง

4. วิธีการเล่นคอน

เมื่อได้เวลาเล่นคอนในช่วงบ่ายแดดคร่อมตาก็จะเริ่มเล่นคอนกัน โดยแบ่งเป็นฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย มีผู้เล่นฝ่ายละ 5-6 คน แต่ละฝ่ายซึ่งมีลูกคอนประมาณ 10-15 ลูกจะพยายามโยนลูกคอนหรือทอดลูกคอนให้ถูกส่วนต่าง ๆ ในร่างกายของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งชาวพื้นบ้านเรียกว่า ตีตมะกอน โดยวิธีการจับปลายเชือกแกว่งเป็นวงกลมแล้วแกว่งโยนไปที่อีกฝ่ายหนึ่ง²⁸

²⁸ สัมภาษณ์ นางน้อย คำทิพย์ ผู้อาวุโสไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี,

จากการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสชาวไทยทรงดำ ซึ่งเคยมีประสบการณ์ในการเล่นคอน ในบางครั้งฝ่ายชายจะเล่นกลั่นแกล้งโดยการโยนลูกคอนมาให้ถูกบริเวณหน้าอกของฝ่ายหญิง

นิพนธ์ เสนาพิทักษ์ กล่าวถึงวิธีเล่นคอนไว้ดังนี้

"ในการลูกทอตคอนหรือโยนลูกคอนให้แกกันนี้ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดรับได้อีกฝ่ายหนึ่งก็จะไปขอคืนโดยต้องมีการต่อรองกันนิดหน่อย กล่าวคือว่า ฝ่ายหญิงยัดลูกคอนไว้ได้ ฝ่ายชายจะไปขอคืน ฝ่ายหญิงจะขอสั่งของแลกเปลี่ยนอาจให้ตอบคำถามต่อกลอนหรืออาจยัดของสิ่งหนึ่งในตัวไว้ เช่น ผ้าเช็ดหน้าหรือนาฬิกาข้อมือ เมื่อเลิกเล่นแล้วก็ต้องคืนให้แกกัน ถ้าฝ่ายชายตอบปัญหาหรือต่อกลอนไม่ได้ อาจถูกบังคับให้ดื่มน้ำ หรือคลานด้วยหัวเข้า ไปขอลูกคอนคืนก็เป็นตอนสำคัญ เพราะจะทำให้ชายหนุ่ม ได้เข้าใกล้ชิดหญิงสาว และจะได้หมายตาสังเกตุไว้ เอาไว้เลือกเป็นคู่คุยในตอนกลางคืน"²⁹

ในระหว่างที่กลุ่มชายหญิงกำลังโยนลูกคอนให้แกกันนี้ พ่อซับ และแม่ซับ ก็จะร้องเพลงซับโต้ตอบกัน อยู่ใกล้ ๆ กับบริเวณที่เล่นคอน โดยมีกลุ่มลูกคู่มาช่วยปรบมือและซับร้องด้วย และสลับกันออกไปโยนลูกคอน เมื่อเล่นคอนจนได้เวลาอันเหมาะสมก็จะสลับด้วยการพ้อนรำ เล่นแคน

สุลี ได้กล่าวถึงการร้องเพลงซับในขณะที่เล่นคอนว่า

"ระหว่างที่หนุ่มสาวทอดลูกช่วงอยู่นั้น หัวหน้าฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง จะซับลำนำโต้ตอบซึ่งกันและกัน เช่น ผากความรัก ความอาลัย ไมตรี มิตรภาพอย่างลึกซึ้ง โดยใช้ชั้นเชิงโวหารพรรณนาความจับใจผู้ฟัง ซึ่งหมอซับก็จะต้องเป็นผู้ที่สามารถใช้ถ้อยคำได้ลึกซึ้งกินใจ ร้อยกรองโวหารได้รวดเร็ว แลลมคม ต้องผ่านการฝึกหัดมาเป็นเวลานาน"³⁰

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁹ นิพนธ์ เสนาพิทักษ์, "ผู้ไทยไซ่ง", *สาส์นผู้ไทย* (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรวิทยา, 2523), หน้า 31.

³⁰ สุลี (นามแฝง), *ประวัติลัทธิไทยทรงดำ* (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2519), หน้า 160.

เมื่อเล่น โยนลูกคอน หรือตอตมะคอน จนถึงเวลาพลบค่ำ ประมาณ 6 โมงเย็น กลุ่มหนุ่มสาวก็จะเปลี่ยนเครื่องแต่งกายใหม่ คือ ฝ่ายหญิงจะเปลี่ยนจากเสื้อยื้เป็นใช้ผ้าเปี้ยวคาดพันอกไว้แทนเสื้อ ฝ่ายผู้ชายจะเปลี่ยนเป็นเสื้อซอน มารวมตัวที่ลานขวงอีกครั้งเพื่อเล่นแคนกัน ทมอแคนจะเริ่มเป่าแคน กลุ่มหนุ่มสาวก็จะจับคู่ ฟ้อนรำกันอย่างสนุกสนานกันอีกครั้งหนึ่ง โดยมีการแข่งแคน* และแอ่วลาว** สลับกันไป

สมัย อ่อนวงศ์ ได้สาริตและยกตัวอย่างการแข่งแคนไว้ดังนี้

"อันเสี่ย ไตเฮา อันเสี่ย ตั้งแต่เมื่อหน้า ไถนา หันหลังสู้ฟ้า ก้มหน้าไลตีน สองมืองม ชัดมโนน้ำ สองมือจ้ำ ชัดนโนนา สองมือคว่า กากล้าตางหลัง อ่อนลง อิลละ อ่อนลง ออย่าอ่อนลงนั้ก จะหักกลางวง เออน่า เออน่า ๆ ๆ"³¹

5. การวานสาว เมื่อถึงเวลาตีหรือหลังเที่ยงคืนจะเป็นตอนที่สำคัญของการเล่นคอน คือ การวานสาว เป็นช่วงเวลาที่ชายหนุ่มมีโอกาสได้เลือกหญิงสาวที่ตนพอใจหลังจากที่ได้เล่นคอนด้วยกัน เมื่อเลือกได้แล้วก็จะชวนไปพูดคุยกันเป็นคู่ ๆ ในบริเวณมุมต่าง ๆ ของลานบ้าน ซึ่งแต่ละคู่จะนั่งไม่ห่างกัน การชวนหญิงสาวไปนั่งพูดคุยด้วยตามประเพณีเรียกว่า การไ้สาว บางคู่ถ้าถูกใจกันมากก็จะคุยกันจนถึงเวลารุ่งเช้าเลยก็มี

6. การแต่งกาย ชาวไทยทรงดำจะมีการแต่งกายตามจารีตประเพณีสืบทอดกันมาโดยตลอด โดยเฉพาะในงานประเพณีอื่นคอน หนุ่มสาวจะแต่งกายด้วยชุดพื้นบ้าน ที่ตัดเย็บสวยงามเป็นพิเศษ ซึ่งชุดที่ตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่ทอด้วยมือจาก ฝ่าย หรือ ไทม โดยย้อมสีจากวัสดุธรรมชาติ

* แข่งแคนหรือแข่งลำแคน คือการขับร้องที่ใช้คำสัมผัสคล้ายคำกาพย์ ประกอบเสียงแคน โดยมีการปรบมือเป็นจังหวะเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ถ้อยคำที่แข่งแคน จะเป็นการหยอกล้อเกี้ยวพาราสีกัน

** แอ่วลาว คือการขับร้องเพลงพื้นบ้านอย่างหนึ่งของชาวไทยทรงดำ

³¹ สัมภาษณ์ สมัย อ่อนวงศ์ ทมอแคนชาวไทยทรงดำ อ.ไชย้อย จ.เพชรบุรี,

เมื่อสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ชุมชนหมู่บ้านเปิดต่อสังคมภายนอกมากยิ่งขึ้น ทำให้ได้รับอิทธิพลและมีผลต่อวิถีชีวิตของไทยทรงดำ

ดังนั้นประเพณีการเล่นคอนจึงไม่เป็นที่นิยม ค่อย ๆ จางหายไปในที่สุด แต่สิ่งที่ยังดำรงอยู่นอกเหนือจากประเพณีการเล่นคอน คือ การร้องรำทำเพลง โดยเฉพาะการฟ้อนรำได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นการฟ้อนรำที่เป็นเอกเทศ ฟ้อนในงานเทศกาลประจำปีไทยทรงดำ ซึ่งจัดกันในหมู่บ้านต่าง ๆ ของชุมชนไทยทรงดำทุกท้องถิ่น ในช่วงฤดูการพักผ่อน โดยสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นเจ้าของจัดเตรียมการต้อนรับ ศิลปะการฟ้อนรำจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเชื่อมโยง ความเป็นเครือญาติของกลุ่มชนไทยทรงดำมาโดยตลอด

ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลดังกล่าวนี้ จึงทำให้บทบาทหน้าที่ของการฟ้อนรำเปลี่ยนแปลงไป ชุมชนไทยทรงดำแต่ละท้องถิ่น ต่างก็ปรับสภาพภาพของการฟ้อนรำให้เป็นไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคม ดังที่จะเปรียบเทียบให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนผสมผสานลักษณะการฟ้อนรำให้เห็นในบทที่ 5

จากข้อสังเกตดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้ศึกษาเห็นว่า การฟ้อนรำแบบดั้งเดิมอยู่ในช่วงระยะเวลาของการปรับเปลี่ยน ซึ่งแต่ละท้องถิ่นอาจจะมีความแตกต่างกันออกไป แต่ศิลปะการฟ้อนแบบจารีตยังคงศึกษาได้จากผู้อาวุโสชาวไทยทรงดำ ซึ่งจะได้อธิบายถึงในบทที่ 4

สรุป

ไทยทรงดำ หรือลาวโซ่งเป็นชนเผ่าไทยสาขาหนึ่งที่อพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนประเทศไทยไม่น้อยกว่า 200 ปี มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในดินแดนสิบสองจุไทย ลาวโซ่งมีชื่อเดิมว่าไทยดำ ในพุทธศตวรรษที่ 19-20 ได้รับมอบหมายอำนาจจากนครหลวงพระบางให้ปกครองตนเอง ดังนั้นในบางยุคบางสมัย จึงขึ้นอยู่กับเงินบ้าง ญวนบ้าง ลาวบ้าง จึงได้ชื่อว่า สามฝ่ายฟ้า

การอพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนประเทศไทยด้วยเหตุผลทางการเมืองเป็นสำคัญ และเป็น การอพยพให้ชนเผ่าไทย ได้เข้ามาอยู่ในดินแดนเดียวกัน ปลอดภัยจากการถูกกดขี่ข่มเหงจากศัตรู ผู้รุกราน เริ่มมีการอพยพในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี พ.ศ. 2322 โปรดให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เพชรบุรี ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พ.ศ. 2335 ก็ได้อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนที่เพชรบุรีอีกเช่นกัน ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการอพยพเข้ามา 2 ครั้ง คือ ในพ.ศ. 2378 ซึ่งเป็นการอพยพครั้งใหญ่ของลาวทรงดำ และในพ.ศ. 2381 ก็มีการอพยพเข้ามาอยู่ที่เพชรบุรีอีกครั้งหนึ่ง โดยมาอยู่ที่ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม แต่ไม่เนื่องจากเป็นที่ลุ่ม จึงขออพยพโยกย้ายไปอยู่ที่ดอน ได้แก่ สะพานยี่หน เวียงคอย วังตะโก ไทยทรงดำตั้งบ้านเรือนเป็น

ชุมชนหนาแน่นที่สุดในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และได้ขยายครอบครัวออกไปในเขตอำเภอเมือง อำเภอท่าทาง อำเภอบ้านลาด นอกจากจะกระจายกลุ่มชนไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ ในเพชรบุรีแล้วชาวไทยทรงดำได้กระจายครอบครัวไปอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง เช่น ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี นิจิตร และพิษณุโลก แม้จะอพยพไปอยู่ในท้องถิ่นใดก็ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ได้แก่ ประเพณีการแต่งกาย ประเพณีเล่นเรือ ประเพณีอันคอน-

อนแคน ประเพณีอันคอน ได้แก่ ประเพณีการละเล่นพื้นบ้านชนิดหนึ่งของหนุ่มสาวชาวไทยทรงดำ ซึ่งเล่นกันหลังฤดูเก็บเกี่ยว ประเพณีอันคอนนี้จะเป็นศูนย์รวมของศิลปะการแสดงพื้นบ้านต่าง ๆ ได้แก่ การแอ่วลาว แข่งลำแคน ชับลำ และการฟ้อนรำ โดยมีแคนเป็นเครื่องดนตรีประกอบการแสดงเพียงอย่างเดียว การฟ้อนรำที่ปรากฏอยู่ในประเพณีอันคอนนี้เป็นการช่วยให้หนุ่มสาวมีโอกาสใกล้ชิดรู้จักนิสัยใจคอซึ่งกันและกันอันจะเป็นแนวทางในการสร้างสื่อสัมพันธ์ในโอกาสต่อไป รูปแบบการฟ้อนรำโดยทั่วไปนั้น จะฟ้อนรำกันเป็นคู่ ๆ อยู่ในลักษณะเป็นวงกลม ท่วงท่าการฟ้อนจะดำเนินไปตามท่วงทำนองเพลง โดยเริ่มจากจังหวะช้าและเร็วสลับกัน ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดในบทถัดไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย